

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610-11007111
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

19 Kasım 2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından Bakanlığımıza yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURBAN
Bakan

EK:
-Dosya (1 Takım)

ZONGULDAK MİLLETVEKİLİ
SAYIN EYLEM ERTUĞ ERTUĞRUL'UN
TBMM 7/14200 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI

SORULAR

Hava kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri, yapılan bilimsel araştırmalarla tartışmaya mahal bırakmayacak biçimde ortaya konmuştur. Bu nedenle devletler, vatandaşlarının sağlığını korumak için bazı önlemler almışlardır. Ancak alınan önlemler, sanayileşme ve tüketim toplumunun doğurduğu kirlenici etkilerle çoğu zaman yeterli olmamaktadır.

Devletlerin, toplumu hava kirliliğine karşı koruyup uyarabilmek ve hava kirliliği sorununun üstesinden gelebilmek için ilk atmaları gereken adım, insan sağlığı ve çevre için önem arz eden hava kirliliği verilerini ülke çapında ölçmek ve bu ölçümlerin yöntem ve sonuçlarını şeffaf bir biçimde kamuoyuyla paylaşmaktır. Türkiye'de de bu çerçevede bakanlığınız bünyesinde faaliyet gösteren Hava Kalitesi İzleme İstasyonları aracılığıyla hava kirliliği verileri toplanmaktadır. Ancak açıklanan veriler, bir takım temel eksikliklere işaret etmekte ve ölçümlerin bölgesel olarak objektif veriler içermediği şüphesini doğurmaktadır.

Bakanlığınız tarafından oluşturulan Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı'nın Kdz. Ereğli ilçesindeki Hava Kalitesi İzleme (HKİ) istasyonu ölçümlerine bakıldığında, yönetmeliğe göre sağlıklı yaşamı tehdit eden en yüksek seviyesi tozlaşma göstergesi olan PM10 limitleri, yılda en fazla 35 gün aşılabilmekte iken, 2021 yılında 220 gün, 2022 yılında 143 gün, 2023 yılının ilk 9 ayında ise 90 gün aşılmıştır. 2021 yılı Haziran ayından bu yana değerler analiz edildiğinde, her ayın ortalama %38'inde vatandaşlarımız "iyi olmayan hava" solumaktadır. Özellikle gece 21:00 - 04:00 arası tozlaşma limit değeri geçmektedir. Gece saatlerinde özellikle Kdz. Ereğli ilçemizde fabrikaların filtreleri çalışmamakta ya da kötü hammadde kullanılmaktadır. Yani vatandaşlarımız özellikle gece saatlerinde zehirli hava solumaktadır.

Ülkemizde bulunan hava kalitesi izleme istasyonlarının tümünde aynı ölçümler yapılamamaktadır. Örneğin PM2.5 ölçümleri sadece bazı istasyonlar tarafından yapılmaktadır. Zonguldak'ta birbirine çok yakın Kozlu, Trafik, Kilimli, Çatalağzı, Cumayanı ve Çatalağzı Kuzyakla'da toplam 5 adet Hava Kalitesi İzleme İstasyonu bulunmaktayken, Kdz. Ereğli'de sadece 1 adet istasyon bulunmaktadır. Zonguldak'taki 5 istasyonda PM10 ve PM2.5 ölçümleri yayınlanırken, Kdz. Ereğli'de bulunan tek istasyonda PM2,5 ölçümleri yayınlanmamaktadır. Bu ölçümlerin yayınlanması talebi vatandaşlarımız ve STK'lar eliyle Bakanlığınıza iletilmiş olmasına rağmen sonuç alınmamıştır.

Vatandaşlarımızın bireysel olarak kontrol edemediği bir faktör olan hava kirliliğine uzun süre maruz kalınmasının, kalp ve damar sağlığına ciddi zarar verebileceği, özellikle yaşlı kişilerde veya halihazırda kalp hastalığı bulunan kişilerde kalp krizi, inme, aritmiler ve kalp yetmezliği riskini arttırabileceği yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur.

Çocuklar, yaşlılar ve özellikle akciğer ve/veya kalp hastalıklarına sahip bireyler havadaki ince parçacıkların olumsuz etkilerine karşı özellikle savunmasızdır ve ortamda PM2.5 sağlıksız düzeylerde olduğunda özel önlem alınmalıdır. Sağlıklı bir insanda bile, yüksek partikül kirliliği düzeylerine maruz kalındığında geçici belirtiler görülmektedir. Bu nedenle bölgesel özelliğe göre istasyonların sayısı artırılmalı ve özellikle de PM2.5 ölçümlerinin de bu ölçüte göre istasyonlarda yapılmasının sağlanması gerekmektedir. Bununla beraber mevzuatımızda Partikül Maddeler (PM) kirliliği açısından başta kanser hastalığı olmak üzere sağlığa en çok zarar veren PM2.5 için sınır

değerler belirlenmemiştir. Oysa PM_{2,5}, hava kalitesi ve halk sağlığı açısından öncelikli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi gereken bir kirlilik göstergesidir. Bu konuda da mevzuatsal açığın giderilmesi gerekmektedir.

19 Ocak 2024 tarihinde, 2023 verilerine göre bakanlığınıza bu hususlarda yönelttiğimiz soru önergemizin cevaplanmadığı bildirilmiştir.

Kdz. Ereğli Hava Kalitesi istasyonuna dair Bakanlığınızın yeni resmi verilerine göre, vatandaşlarımız 2024 Haziran ayının ölçümlenen 720 saatinin 250 saatinde İYİ OLMAYAN, CANLI YAŞAMINA ZARARLI tozlaşmaya maruz kalmıştır. Bu 250 saatin 240 saati ORTA, 7 saati HASSAS, 2 saati SAĞLIKSIZ, 1 saati KÖTÜ olmuştur. Mart ayının 30 gününün 13'ünde, tozlaşmanın ortalama günlük sınır değeri olan 50 mikro gram/m³ aşılmıştır. LÖSEV'den aldığımız bilgilere göre de Kdz. Ereğli'de lösemili hasta oranımız tüm Zonguldak'ın %60'ı seviyesindedir. Zonguldak toplamı 600 bin kişi, Ereğli'nin 180 bin kişi olduğunu dikkate alınırsa ne yazık ki Kdz. Ereğli'de, Kdz. Ereğli dışındaki Zonguldaklıların 3,5 katı lösemi hastamız bulunmaktadır.

Bu bağlamda;

1-Türkiye'de hava kirliliği ölçümlerini gerçekleştiren "Hava Kalitesi İzleme İstasyonları" kaç adettir? Nerelerde bulunmaktadır ve ne zaman kurulmuşlardır? Buralarda yapılan ölçümler akredite olmuş cihazlar veya kurumlar tarafından mı yapılmaktadır?

2-Hava Kalitesi İzleme İstasyonları'nın kurulması ile ilgili yer tespitleri hangi kriterlere göre yapılmaktadır?

3-İnsan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri atmosferdeki PM 10 (aerodinamik çapı 10 mikrometreden küçük partikül maddeler) oranından daha fazla olduğu bilinen ve Türkiye'nin tarafı olduğu Uzun Menzilli Sınırlar Ötesi Hava Kirliliği Sözleşmesi çerçevesinde sağlamakta yükümlü olduğu ve Dünya Sağlık Örgütü'nün de yönergesinde bulunan veriler arasında PM 2.5 (aerodinamik çapı 2.5 mikrometreden küçük partikül maddeler) oranlarının ölçümleri hangi nedenlerle açıklanmamaktadır?

4-Hava kirliliği ölçümlerinde PM 2.5 ölçümü yapabilen istasyonlar nerelerde bulunmaktadır? PM 10 ölçümü yapan istasyonlardan, PM 2.5 ölçümü yapamayanlar hangileridir ve bunun gerekçesi nedir? Bunların yaygınlaştırılması için bir çalışma yürütülmekte midir?

5-Özellikle Kdz. Ereğli ilçemizde bulunan istasyonda, enerji ve sanayi kaynaklı çevresel kirleticilere bağlı olarak ortaya çıkan hava kirliliğinin etkili biçimde ölçülebilmesi ve doğru verilere ulaşılabilmesi açısından PM 2.5 ölçümünün yapılmamasının nedeni nedir?

6-Hava kirliliğinin başat nedenlerinden olan ağır sanayi tesislerinin çevre izni almış olmalarına karşın ya sürekli izlemeye ve denetime tabi tutulmadıkları ya da izleme yapılsa bile yasal sorumluluklarını yerine getirmemelerinden ötürü herhangi bir yaptırımla karşılaşmadıklarını görülmektedir. Bu konuda bakanlığınızın bir eylem planı mevcut mudur?

7-Bakanlığınızda sonuç bekleyen toplam kaç adet kömürlü termik santral (ÇED) başvurusu bulunmaktadır? Bunların illere göre dağılımı nasıldır? Bu santrallerde PM değerlerini azaltmak için hangi teknik donanımlar planlanmaktadır? PM salınım değerleri için bakanlığın belirlediği sınır değerler nedir? Bu sınırlar gelişmiş ülkelere kıyaslanmakta mıdır?

8-Termik santral faaliyetleri ve kömür ve linyit yakılması sonucu atmosfere salınan partikül maddelerin kanserojen etkileri Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından kesin olarak kabul edilmiştir. Bu kararın ardından bakanlığınızın PM 10 ve PM 2.5 hedef seviyelerinde bir azaltıma

gitmemesinin nedeni nedir?

CEVAP

Bakanlığımızca; Ülkemizde Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı çalışmaları 2004 yılında başlamıştır. 2004 yılında SO₂ ve PM₁₀ parametreleri ülkemizin çeşitli illerinde 35 Hava Kalitesi İzleme İstasyonu ile izlenmekte iken ilerleyen yıllarda istasyon yer ve durumuna binaen SO₂, PM₁₀, PM_{2,5}, CO, NO_x ve O₃ parametreleri de izlenmeye başlanmıştır. Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı bugün itibariyle 380 Hava Kalitesi İzleme İstasyonuna ulaşmış olup; şu an itibariyle tam otomatik cihazlarla, tüm illerimizde hava kalitesi 7/24 izlenmektedir.

Ülkemizde hava kalitesi izleme çalışmalarına ait tüm iş ve işlemler, 2008 yılında AB uyum sürecinde hazırlanan ve 96/62/EC, 99/30/EC, 2000/69/EC, 2002/3/EC, 2004/107/EC direktiflerinin ulusal mevzuata aktarılması sonucu hazırlanan, 06.06.2008 tarih ve 26798 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği kapsamında yürütülmektedir. İstasyonların kurulacağı alan ve istasyonlarda ölçülecek parametreler ise, ilgili Yönetmelik kapsamında yürütülen hava kalitesi ön değerlendirme çalışmalarının ardından belirlenmektedir. Söz konusu istasyonlardan elde edilen ölçüm verileri 5 yıllık periyotlarda da incelenerek, istasyon sayıları ve ölçülecek parametrelerin değerlendirilmesine devam edilmektedir.

Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı' na bağlı istasyonlardan 189 adedinde PM_{2.5} parametresi ölçülmekte olup, söz konusu parametrelere ilişkin ölçüm sonuçlarına www.havaizleme.gov.tr web adresinden ulaşılabilir.

Hava kalitesi izleme istasyonlarında ölçülecek parametreler, Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği kapsamında yürütülen hava kalitesi ön değerlendirme çalışmalarının ardından belirlenmektedir.

Ayrıca Bakanlığımız, Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı ile halkın çevresel veriye erişim hakkını gözetmekte ve karar vericiler ile yetkili otoritelere en doğru, güvenilir ve temsiliyeti yüksek hava kalitesi verisini sunma amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Bu görev bilinciyle Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı'nı hem işletimi ve yönetiminde iyileştirmeler yaparak hem de ağın ihtiyaca uygun olarak genişlemesini sağlayarak sürekli geliştirmeye devam etmektedir.

Hava kirliliğinin önlenmesi ve hava kalitesinin korunması amacıyla ülke çapında 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu kanuna istinaden çıkarılan mevzuatlar kapsamında Bakanlığımız merkez teşkilatı ve İl Müdürlüklerimizde görevli denetim personelleri tarafından ani, birleşik ve şikâyet üzerine denetimler yapılmaktadır. Çevre Kanunu'na aykırı faaliyet gösteren ve hava kirliliğine sebebiyet veren işletmelere 2872 sayılı Çevre Kanunu ilgili maddelerince idari yaptırım uygulanmakta ayrıca çevre kirliliğine sebebiyet verenler hakkında Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusunda bulunmaktadır.

Bakanlığımızca ülkemiz genelinde e-denetim sistemi verilerine göre 2015 yılından bugüne kadar hava konulu 82.049 çevre denetimi gerçekleştirilmiş olup, Çevre Kanunu'na aykırı faaliyette bulunan 4327 işletmeye 441.560.765 TL idari para cezası uygulanmış ve 616 tesisin faaliyeti durdurulmuştur.

Zonguldak ilinde e-denetim sistemi verilerine göre 2015 yılından bugüne kadar hava konulu 949 çevre denetimi gerçekleştirilmiş olup Çevre Kanunu'na aykırı faaliyette bulunan 36 işletmeye 2.866.025 TL idari para cezası uygulanmıştır. 5 tesisin faaliyeti durdurulmuştur.